

ГЛАВА 9

МЕДИУМИ

Основно ниво

Медиуми во употреба: Би направил ако би можел

9.1 Подготвуваме изложба

Стари и нови медиумски апарати - што најдовме?

9.2. Моќта на знаењето и вештината!

Учениците ги подготвуваат своите презентации на медиумски апарати

9.3. Време за презентација!

Група на специјалисти ги покажуваат нивните технички медиумски вештини

9.4. Планираме медиумски производ

Што правиме сега со нашите вештини? Учениците се договараат за тема и план

Глава 8: Основен концепт- “Медиуми” (за основно ниво)

Основни информации за наставниците: Учениците си покажуваат едни на други како да користат медиумски апарати

Како што беше покажано на почетокот на ова упатство за наставници, образованието за демократско општество и образованието за човекови права разликува три компетенции. Оваа глава за централна тема ги зема медиумите, како централен елемент кој им овозможува на луѓето да учествуваат активно и пасивно во граѓанското општество.

ОДГ/ОЧП компетенции:

Компетенција во политичка анализа и суд	Компетенција во употреба на методи	Компетенција во донесување на демократски одлуки и дејствување
Способноста да се анализираат и дискутираат политички настани, проблеми и контроверзни прашања ...	Учење на способности и вештини да се најдат и приберат информации, да се користат средства и медиуми за комуникација ...	Способноста да се проценат сопствените можности (и слабости) во политичкото учество и да се направи соодветен избор на начин на дејствување ...

Втората компетенција - компетенција во употреба на методи - вклучува медиумска компетенција исто така. Во следната глава, главниот фокус лежи во способноста да се работи со постоечки медиуми, да се искористат неговите можности и да се знаат кои се границите на истиот. Во медиумското образование, четири димензии на медиумска компетенција може да бидат издиференцирани:

Компетенција во технички медиуми:

- Способноста да се ракува со медиумот и да се познаваат и останатите креативни можности

Компетенција во медиумска култура:

- Запознаеност со медиумските “кодови” и сите естетски и социјални форми на изразување. Вештите корисници можат да разберат медиумски кодови, може да

перцепираат медиумска порака и да ја разберат, и можат да ги користат за други потреби.

Компетенција во социјални медиуми:

- Способноста паметно да се користат повеќе форми на комуникација. Врските се повеќе се поврзуваат со медиумите, вклучувајќи разни форми на “социјален софтвер”

Компетенција во рефлексивните медиуми:

- Корисникот е способен критички да ја анализира функцијата на медиумот, како и своето однесување кон медиумот во било кое време.

Целиот спектар на медиумското образование ги вклучува овие четири димензии. ОДГ/ОЧП перспективите само допираат до некои аспекти од овие концепти и не го заменува образованието за медиуми. Но, во врска со целите кои се поврани со медиумското образование, тие претставуваат важни стратегии за образованието за медиуми. Директната врска меѓу компетенциите за технички медиуми кај наставниците и фреквенцијата на користење на медиумите во училищата е друга причина зошто оваа глава е корисна. Многу наставници отворено признаваат дека тие не секогаш знаат како да се справат со различни видови на медиуми, или пак да ги разберат можностите за нивна употреба во класот. Едно е јасно: колку посигурни се наставниците при справување со разни медиуми, толку почесто ќе ги користат истите во нивните поучувања.

И компетенциите на наставниците во практични медиуми и тие на учениците се обработени во оваа глава. Само кога тие ќе се обработат, тогаш оваа глава се фокусира на медиумите и на изборот на одредена тема на која ќе се работи.

Целта на образованието за демократско општество и човекови права е да го поддржи развојот на компетенциите во овие подрачја. Оваа глава го има следниот компетенциски профил:

Компетенции во...		
Политичка анализа и суд	Употреба на методи	Донесување на политички одлуки и дејствување
**	*	***

Активности

Во оваа лекција можат да се користат различни активности за поддршка на учениците. Наставникот мора да одлучи дали сите или само неколку ученици имаат потребна дополнителна подготовка за да можат да работат со овие Активности

- X Пребарување во библиотека
- X Пребарување на Интернет
- O Повеќе интервјуа и анкети
- O Интерпретирање на слики
- X Мисловни мапи
- X Повеќе на постери
- X Одржување на изложби
- X Планирање и правење презентации
- O Подготвување фолии за графоскоп или Power Point презентации
- O Пишување текстови за во весник
- O Драматизација
- O Учество во дебати

Глава 9: Медиуми

Медиуми во употреба: Би направил ако би можел!

Учениците си покажуваат едни на други како да ги користат медиумските алатки

Наслов на лекција	Цели на учењето	Задачи на ученикот	Ресурси	Методи
Лекција 1: Подготвуваме изложба	Учениците сфаќаат дека е важно да ги разберат техничките детали на медиумските алатки и да го вложат потребното време во тоа. Припремаат изложба од сопствените и алатките на училиштето.	Користење на направа со која не се запознаени, учениците се обидуваат да ја опишат направата и како функционира. Собираат и опишуваат различни медиумски материјали и припремаат изложба во училницата.	Медиумска направа (како камера, итн.), работен материјал.	Разговори, групна работа, домашна задача.
Лекција 2: Моќта на знаење и вештини	Учениците го разбираат разноликостот или ограничениот број на медиумски материјали кои можат да ги користат. Тие добиваат потребни информации за медиумот и	Припрема на медиумска изложба во училницата и понатамошно разбирање за тоа ако одреден медиум работи.	Лични медиумски апарати, училишни медиумски апарати, работни материјали за наставникот за глава 9, час 1 и 2, работни материјали за учениците.	Зависи за што ќе се одлучи наставникот.

	како да го користат од страна на наставникот.			
Лекција 3: Време за презентација!	Учениците стануваат специјалисти за техника за медиумската направа која ја одбираат.	Бидејќи се специјалисти за нивниот одбран медиумски апарат, учениците прават презентации во групи.	Медиумски уреди, индивидуални средства за презентација.	Групна презентација.
Лекција 4: Планираме медиумски производ	Компетенцијата во техничките медиуми која учениците ја совладале треба да биде применета. Учениците одбираат тема и исто така медиумските уреди кои им требаат.	Користење на демократски и партиципативни процеси (во мали групи и на пленарна дискусија), класот одлучува на темата на која ќе работат и кои медиумски уреди ќе ги користат.	Активност ”мапа во мозокот” од табелата за Активности Работен материјал: направен за да ги селектира медиумските уреди кои се одбрани за дадената тема.	Групна работа, донесување на одлука во пленарна сесија.

Час/Лекција 1

Припремаме изложба!

Стари и нови медиумски уреди- што најдовме?

Цели на учењето	Учениците сфаќаат дека е важно да ги разберат техничките детали на медиумските уреди и да го вложат потребното време во тоа. Припремаат изложба на сопствените и уредите на училиштето.
Задачи на учениците	Користење на направа со која не се запознаени, учениците се обидуваат да ја опишат направата и како функционира. Собираат и опишуваат различни медиумски уреди и припремаат изложба во училницата.
Ресурси	Медиумска направа (како камера, итн.), работен материјал.
Методи	Разговори, групна работа, домашно.

Опис на часот

За да ги запознае учениците со темата, наставникот треба да донесе медиумска направа на училиште (како камера, проектор, компјутер, видео-камера, мобилен телефон, стара филмска камера, касетофон, итн.). Потребно ќе е да има и упатството за употреба, но наставникот не треба да го прикажува на почетокот.

На почетокот на часот, направата е поставена на маса. Учениците добиваат задача да објаснат како работи камерата или друг вид на медиумска направа иако не се запознаени со истата. Тие тоа го прават со помош на цртеж на фото-апарат (на пример) на која ќе ги покажуваат нејзините составни делови и ќе ги кажат нивните имиња. Важно е учениците да ги нацртаат и деловите на направата кои не ги знаат. Треба да напишат за што мислат дека служат тие делови.

	Легенда 1: Леќа 2: Објектив 3: Непознато 4: Кутија 5: ... 6: ...

Колку е покомплициран апаратот, толку потешко ќе биде да се опише истиот. Важно е учениците да не се плашат да го прават тоа. Нема точно и грешно. Учениците треба да станат свесни дека таквиот апарат нуди многу можности и дека нормално е да ги знаат.

Опција:

Дозволено е да се копира цртежот заедно со легенда од неговите составни делови за заедничка презентација. Наставникот потоа им го дава упатството за употреба на група ученици (ако сака, наставникот може да го уреди тоа уште претходниот ден, без да каже на целиот клас). Во зависност од специфичниот апарат, понекогаш е невозможно да се опише и да се знаат сите негови функции. Тоа не е важно во оваа фаза и тоа е само вовед.

Следно наставникот ги објаснува целите и процедурата на целата глава:

- Организација на изложба на медиумски апарати донесени од дома и од училиштето (час 2).
- Запознавање со еден од апаратите и неговите функции и можности и презентирање пред соучениците (час 3 - плус додатни часови во зависност од активностите).
- Кога ќе се разбере уредот (апаратот), класот одбира еден медиумски производ (филм, аудио приказна, изложба на фотографии, фото-сторија) и развива прелиминарна рамка (час 4).

На крајот на часот, наставникот треба да ги собери сите идеи од учениците и да им даде јасни инструкции за тоа како да ги покажат сите апарати во училницата. Наставникот треба да им ги даде шемите за опис на апаратите на учениците (работен материјал).

Забелешка: Апаратите кои припаѓаат на училиштето треба да бидат дел од изложбата. Учениците кои немаат донесено ништо на училиште или учениците кои имаат дополнително време треба да ги припремаат описите на училишните апарати и да ги донесат на изложбата.

Час/лекција 2

Моќта на знаењето и вештината!

Учениците ги припремаат своите презентации на медиумски апарати

Цели на учењето	Учениците го разбираат разноликостот или ограничениот број на медиумски апарати кои можат да ги користат. Тие добиваат потребни информации за медиумот и како да го користат од страна на наставникот.
Задачи на учениците	Припрема на медиумска изложба во училницата и понатамошно разбирање за тоа ако одреден медиум работи.
Ресурси	Лични медиумски апарати, училишни медиумски апарати, работни материјали за наставникот за глава 9, час 1 и 2, работни материјали за учениците.
Методи	Зависи за што ќе се одлучи наставникот.

Опис на часот

На крајот од првиот час, наставникот (или група на ученици) треба да припремат маса на која ќе биде поставена изложбата. Ако собата може да се заклучи, учениците треба да ги донесат медиумските апарати и со тоа полека да се зголемуваат експонатите. Наставникот треба да оди заедно со учениците кога тие ќе ги земаат апаратите за да им одговори на прашања ако има потреба. Исто така, родителите треба да знаат со која цел учениците ги носат медиумските апарати на училиште.

2. Откако изложбата ќе биде подготвена, наставникот може да одреди “експерти за изложбата” – ученици кои ќе бидат одговорни за изложбата и кои можат да им даваат поддршка на своите соученици. Нема потреба да се напомене важноста учениците да бидат внимателни со апаратите.

3. Учениците, со помош на наставникот ако е потребно, треба да направат листа за тоа кои групи ученици ќе работат со кои апарати. Времето на презентација исто така треба да биде вклучено во табелата. Во зависност од големината на класот и бројот на избрани експонати, можно е да е потребно повеќе од еден час за презентација (видете во работниот материјал за учениците).

Листот треба да биде истакнат така што сите ќе можат да го видат - со тоа ќе се помогне и само-насоченото учење. Листата би можела да изгледа слично на ова:

Медиумска направа	Членови на групата	Дата и време на презентација плус потребно време
Камера	Ана, Марија, Елена	14.02.2014 09:00 20 минути
Фотоапарат	Томе, Александар, Јана	14.02.2014 09:20 20 минути
...		

Како додаток на овој час, наставникот треба да подготви кратка презентација за по завршувањето на изложбата (околу 10 минути). Има два начини за тоа, (но наставниците би требало да подготват и други презентации):

Медиумите во демократијата. Целта е да им се покаже на учениците функцијата која медиумите ја имаат во нашето општество. За учениците од основно ниво, ова може да претставува основна информација која ќе им помогне да го зголемат нивното разбирање чекор по чекор (видете во работниот материјал за наставниците, глава 9 час 1).

Справување со телевизија. Како алтернатива, наставникот треба да направи презентација на тема “справувајќи се со телевизијата”, доколку тоа подобро се совпаѓа во концептот на поучување (видете во работниот материјал за наставниците, глава 9 час 2).

Овие презентации не мора да бидат вреднувани. Нивната функција е да се збогати основното знаење на учениците чекор по чекор. Како и во многу други случаи на трансфер на знаење, можно е учениците да ги разберат сите детали. Ова треба да биде прифатено во сложени ситуации и наставникот треба да има претстава што очекува од учениците.

Час/Лекција 3

Време за презентација!

Група на ученици ги покажуваат нивните технички медиумски вештини

Цели на учењето	Учениците стануваат специјалисти за техника за медиумскиот апарат кој го одбираат.
Задачи на учениците	Бидејќи се специјалисти за нивниот одбран медиумски апарат, учениците прават презентации во групи.
Ресурси	Медиумски апарати, индивидуални средства за презентација.
Методи	Групна презентација.

Опис на часот

Овој час (или часовите, зависи од бројот на презентации) треба да биде подготвен од учениците. Презентациите се најважниот елемент. Улогата на наставникот ќе биде да им помага на тимовите за време на фазата на припрема. Во зависност од вештините на презентација на учениците, оваа задача може да биде доста сложена.

Учениците треба добро да размислат за тоа каква информација сакаат да пренесат со своите презентации. Листата на активности за учениците содржи различни начини кои можат да помогнат, како на пример во врска со:

- Правење постери;
- Правење на банери;
- Планирање и правење презентации.

Некои групи може ќе сакаат да ги извежбаат своите презентации. Од гледна точка на наставникот, ако им се дозволи на учениците да си ги извежбаат презентациите пред другите ученици и со тоа да добијат повратна информација од нив, може да им даде чувство на сигурност и може да има многу добро влијание врз нивните презентации. Ова е многу важно во врска со ОДГ/ОЧП, бидејќи една од компетенциите во употребата на методи во демократијата е да се презентираат своите погледи и информации слободно и на убедувачки начин.

Час/Лекција 4

Планираме медиумски производ

Што правиме сега со нашите вештини? Учениците се договараат за тема и план

Цели на учењето	Компетенцијата во техничките медиуми која учениците ја совладале треба да биде применета. Учениците одбираат тема и исто така медиумски апарати кои им требаат.
Задачи на учениците	Со користење на демократски и партиципативни процеси (во мали групи и на пленарна дискусија) класот одлучува на темата на која ќе работат и кои медиумски апарати ќе ги користат.
Ресурси	Активност ”мисловна/умна мапа” од табелата за Активности. Работен материјал: направен за да ги селектира медиумските апарати кои се одбрани за дадената тема.
Методи	Групна работа, донесување на одлука во пленарна сесија.

Опис на часот

Заедно со наставникот, учениците одбираат една тема за работа (користејќи ги информациите кои ги научија за ракување со апаратите). Темата може да биде поврзана со ОДГ/ОЧП- на пример, учениците може да одлучат да ги документираат сите игралишта во нивната заедница и да ги набројат сите работи кои им недостасуваат. Тие можат да ја пратат оваа информација до надлежните или да ја објават во локалниот весник. Исто така може да се документира градежно земјиште кое постои подолго време (слики и звук) и да направат интересен извештај. Откако ќе се избере темата, учениците треба да одлучат која медиумска направа ќе ја користат за да ги документираат информациите.

Наставникот претставува план како да се избере тема која на секој ќе му се допадне и ќе се документира со медиумска направа. Ако наставникот сака да ја остави темата отворена, тогаш тој треба да ги собере сите идеи од учениците. Идеите се собираат во мали групи, и групите треба да ги претстават своите идеи во пленарна дискусија. Заедничка листа може да се направи на flipchart-от.

Барањето на тема која на сите ќе им се допадне е сложено, но може да е добар начин да се научи да се прави компромис (наставникот треба да го евалуира овој процес).

Следно, групите ученици треба да развијат прелиминарни идеи од еден вид со користење на активноста “мисловни мапи”. Овие идеи ќе бидат разменети во класот. Ако учениците ја користат алатката “мисловни мапи” за прв пат, наставникот треба да ги објасни чекорите кои се потребни и да даде пример, како следниот, на табла:

- Напишете ја вашата тема на средина на листот и ставете ја во круг. Користете доволно голем лист хартија.
- Нацртајте неколку тенки линии кои излегуваат од кругот. На секоја линија, напишете го името на една поттема која е поврзана со главната тема на средината на листот.
- Од тенките линии, може да повлечете уште неколку линии, со тоа што потенките линии ги претставуваат поткатегиите поврзани со главната тема на средината на листот.
- Обидете се да пронајдете колку што е можно поразлични термини и подредете ги во соодветните категории. Може да користите различни големини на букви, симболи и бои.

Истите групи (или можеби цел клас на пленарна сесија) потоа размислуваат за медиумски апарати кои би сакале да ги користат (видете го работниот материјал: картички за презентација кои даваат мал вовед за медиумските апарати).

Ако овие предлози се развиваат во групи, резултатите треба да се соберат.

Во пленарна дискусија, повторно треба да се навратат на прашањата за одговорност.

- Каква одговорност има личноста која слика и снима?
- Што значи заштита на човековите права?
- Кој треба да го прашаме или да го информираме?

Глава 9 треба да заврши со овој чекор. Имплементацијата на дадена тема ќе се направи како дел од предметот во кој најчесто се обработува таа тема.

Основен материјал за наставници

Глава 9: Работен материјал за наставници: медиумите во демократските општества

Во една демократија, медиумите се секогаш на страна на луѓето и вистината. Фактите се презентираат објективно и разбирливо. Мислењата и судовите се експлицитно означени (со јасна дистинкција помеѓу порака и коментар, на пример), како информација за која никој нема познати факти или за која никој не може да прави претпоставки.

Понатаму, постои разноликост помеѓу медиумите, и тоа води до провизија на комплементарната информација, како и до поправање на еден медиум од страна на друг. Така, медиумските корисници треба да се во можност да дојдат до избалансирана информација на која ќе ги темелат своите ставови.

Сепак, кога постои диктатура, медиумите се на страна на тие кои се на власт. Медиумите ги поддржуваат изворите на моќ и политиката на тие кои се на власт со користење на техники на пропаганда (како занемарување на информација, лажирање на информации, или со давање на емоционална димензија на една информација, итн.).

Сепак, спротивното може да биде исто така вистинито. Анализа на медиумите во една земја може да покаже дали таму се живее во демократија или не. Слободата на мислење и слободата на печат се едни од примарните елементи на демократијата: без нив нема демократија или потполно уживање на човековите права. Во минатото, медиумите имаат придонесено за успешен крај на неколку стории за човековите права. Повеќепати медиумските стории, телевизиските интервјуа или други визуелни пораки довеле до ослободување на политички затвореници; и повеќе пати многу луѓе имаат пратено пораки за известување до други луѓе преку своите мобилни телефони за да ги предупредат за иминентна катастрофа.

Сите се алармираат кога ќе се направи консолидација на масовните медиуми во една демократија. Ова значи дека сите медиуми известуваат за еден настан на ист начин, иако тие може да имаат различни мислења и ставови за тој настан.

Благодарение на протестите и публикациите на неколку критички-настроени поединци, секогаш е возможно да се дојде до балансирана информација и постои шанса дека таквата консолидација на медиумите може повремено да биде откриена. Повеќето граѓани може да ги користат само консолидираните масовни медиуми, и ефектите од тоа не смеат да бидат потценети.

Медиумите исто така носат одговорност за информациите кои ги шират: дали новинарот може да биде сигурен дека информацијата за која известува е вистинита? Дали нивниот

критички став е оправдан или тие само сакаат да бидат првите кои ќе известат за некој “скандал”?

Користењето на медиумите исто така значи употреба на моќ. Без разлика кој ги слика сликите, кој ги снима звуците и ги објавува треба тоа да го прави со најголема одговорност, и треба да се свесни за значењето на тоа во една демократија.

Основен материјал за наставници

Глава 9: работен материјал за наставниците 2: работа со телевизија

1. Зошто децата се толку фасцинирани со телевизијата?

Телевизијата нуди честа промена, релаксација и авантура. Со самото вклучување, го имаме светот на дланка-без разлика дали е реален или замислен- без да мора да се потрудиме, ниту физички ниту емоционално. Затоа што има далечинско управување и колаж од телевизиски канали, можеме да се префрламе од еден интересен настан на друг. Децата најчесто се идентификуваат со ликовите и карактерите од разни телевизиски програми; тие ја користат телевизијата за информација и гледаат телевизија кога нема што друго да прават.

2. Колку време поминуваат децата пред телевизија дневно?

Во западна Европа, просечното гледање на телевизија на децата помеѓу 3 и 13 годишна возраст е 90 минути дневно. Само 60% од децата би го изгаснале телевизорот. Телевизорот е дури вклучен кога децата работат други работи. Родителите треба да се обидат да воспостават некои правила за гледање на телевизија и треба да направат нивните деца да бидат пофокусирани на она што го гледаат. Се препорачува телевизорот да не биде вклучен цело време и децата да гледаат само програми кои се соодветни на нивната возраст и кои се интересни и важни.

3. Дали е голем бројот на децата кои премногу гледаат телевизија?

Таканеречените “ТВ-зависници” поминуваат повеќе време пред телевизор отколку што учествуваат во други активности (училиште, игри, запознавање со нови другарчиња, итн.). Сепак, многу малку деца спаѓаат во оваа категорија. Не значи дека е проблем ако едно дете еден ден гледа повеќе телевизија, за разлика од друг. Проблемот станува поголем кога гледањето на телевизија станува загрижувачки или кога нешто не е во ред во фамилијата на детето. Во такви случаи, гледањето на телевизија се користи за да се побегне од реалноста.

4. Што сакаат да гледаат децата на различни возрасти?

Малите деца најчесто сакаат да гледаат програми од кои можат да научат нешто, како и цртани за волшебни приказни и авантури. После бтата година, децата повеќе се интересираат за половите улоги. Тогаш, момчињата гледаат акциони филмови каде можат да се поистоветуваат со машките херои; девојчињата развиваат интерес за различност и за музички програми, како и серии во кои фамилиите и животните играат главна улога. На 12 годишна возраст, музичките видеа на популарни песни и серии за млади и за љубов стануваат доста важни и интересни. Сите деца го гледаат ова, но исто така почнуваат да се

интересират и за возрасни програми. Во тој случај родителите треба да внимаваат на содржината на програмите кои децата ги гледаат и да ја знаат истата пред тие да почнат да гледаат и да се осигураат дали програмата е или не е соодветна за нив.

5. Кои се ефектите од телевизијата?

Телевизијата може да биде релаксирачка, но исто така може да биде заморувачка за децата и да ги налути. Ова се должи на фактот дека сликите брзо се менуваат и има многу гласни звуци, особено во цртаните и во акционите серии. Некои програми пренесуваат идеи за тоа каков е реалниот свет и како функционира. Телевизијата влијае на емоциите на децата и децата реагираат кога ќе видат радост, страв или агресија на истиот начин на кој тоа го прават возрасните. Недостигот на избалансирани споредби може да биде проблем и затоа е подобро да се избегнува да се гледаат само еден вид на емисии.

6. Кои информативни програми се особено добри за деца?

Повеќето телевизиски канали нудат посебни програми за деца кои пренесуваат информација и знаење за светот. Некои канали дури имаат и вести за деца, кои се презентирани на начин на кој тие подобро ќе разберат. Вестите кои се емитуваат напладне или навечер за возрасните избегнуваат да користат слики кои не се соодветни за деца. Сепак, возрасните треба да се подготвени да им објаснат на децата она што нема да го разберат.

7. Колку е важна телевизијата во споредба со другите медиуми?

За помладите деца, телевизијата е пофреквентно користена од другите видови на медиуми. Со тек на време, други видови на медиуми (ЦД-а, МПЗ - плеери, музички видеа, Интернет Телевизија и др.), исто така станале важни, иако ТВ екранот останува главен извор на информации и дискусија.

8. За што е добра телевизијата, а за што не е?

Децата кои гледаат разни програми (вести, шоуа, серии, итн.) знаат многу за моменталните состојби и знаат факти за денешниот живот. Сепак, телевизијата не е добра за решавање на проблеми. Кога некој се кара со некој друг, или бара кој е најдобриот начин за справување со тежок и комплициран проблем, само фактите не се доволни. Поради тоа, телевизијата никогаш нема да може да го замени образованието на училиште или од родителите.

9. Дали возрасните се пример?

Дури и малите деца ги имитираат возрасните во смисла на медиумска употреба. Ако возрасните читаат весник, тогаш и нивните деца ќе сакаат да читаат весник. Ако

возрасните гледаат многу телевизија и нивните деца ќе го прават истото. Тоа значи дека родителите не смеат да се жалат за гледањето на телевизија на нивните деца, туку треба да бидат пример за нив. Тие не треба да гледаат телевизија бесцелно, туку треба да се критички настроени кон тоа.

10. Што можат да направат родителите за да ги поттикнат децата да бидат разумни при гледање на телевизија?

Родителите не треба да ја забранат телевизијата туку треба да гледаат заедно со нив и да им објаснат зошто некои програми се добри а некои не. Телевизијата не смее да се користи како награда или казна. Важно е да се најде средина. Децата треба да имаат повеќе време за “вистински” искуства - поминување време со другарчињата, играње, и да поминуваат време во природа, градови и дружење со други луѓе.